

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-47-6>

УДК 338.439

ДОСВІД КРАЇН ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ В РЕАЛІЗАЦІЇ РЕГУЛЯТОРНОЇ ПОЛІТИКИ

EXPERIENCE OF EUROPEAN UNION COUNTRIES IN THE IMPLEMENTATION OF REGULATORY POLICY

Чуб Антон Володимирович

докторант,

Міжнародний науково-технічний університет
імені академіка Юрія Бугая, м. Київ

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6900-4865>

Chub Anton

International University of Science and Technology
named after Academician Yuri Bugay, Kyiv

В статті доведена необхідність вивчення досвіду країн Європи в реалізації регуляторної політики. А саме зазначено, що Європейський Союз є одним із найбільших торговельних партнерів України: питома вага товарообороту з ЄС у 2020 р. складала 40,7% від загального обсягу міжнародної торгівлі, стратегічний курс про набуття повноправного членства у складі ЄС закріплений у Конституції України. Тому, економічна інтеграція та приведення національного законодавства до європейських норм є неминучими. Також відмічено, що, найшвидший спосіб для країни зі слабкою економікою перейти до траєкторії стійкого економічного зростання – це перейняти досвід адміністративної реформи та регуляторного управління. З'ясовано, що саме малий та середній бізнес є найбільш динамічним, найшвидше адаптується до технологічних змін й є рушійною силою для прискореного впровадження інновацій в реальний сектор. Проте, світова глобалізація та міжнародний розподіл праці мають недоліки, які пов'язані з надмірною залежністю економіки Єврозони від зовнішнього впливу: міжнародної торгівлі, політичної ситуації в інших країнах тощо. Тому, країни ЄС вважають, що малий та середній бізнес мають вирішальне значення для своєї майбутньої стабільності та економічного розвитку. Доведено, що розробка всіх регуляторних актів державними органами влади повинна відбуватись з виконанням першочергової вимоги про врахування інтересів МСП: зміни до нормативно-правової бази повинні щорічно відбуватись у визначені дати для того, щоб полегшити їх відслідковування; всі регуляторні ініціативи повинні проходити обов'язкові обговорення зі всіма зацікавленими сторонами та «Тест МСП» для виявлення негативного впливу на них; в разі запровадження непопулярних заходів, для малих підприємств повинні застосовуватись пом'якшувальні заходи у вигляді перехідних періодів та звільнення від подачі звітності; максимальне спрощення податкового обліку; збір пропозицій про пом'якшення адміністративного тиску на МСП, з метою максимального скорочення їх видатків.

Ключові слова: державне регулювання, регуляторна політика держави, розвиток економіки, виконавча влада, державні пріоритети.

The article proves the necessity of studying the experience of European countries in the implementation of regulatory policy. In particular, it is stated that the European Union is one of the largest trading partners of Ukraine: the specific weight of trade with the EU in 2020 was 40.7% of the total volume of international trade, the strategic course of acquiring full membership in the EU is enshrined in the Constitution of Ukraine. Therefore, economic integration and bringing national legislation to European standards are inevitable. It was also noted that the fastest way for a country with a weak economy to move to the trajectory of sustainable economic growth is to adopt the experience of administrative reform and regulatory management. It was found that it is small and medium-sized businesses that are the most dynamic, adapt the fastest to technological changes and are the driving force for the accelerated introduction of innovations in the real sector. However, world globalization and the international division of labour have disadvantages that are associated with the excessive dependence of the Eurozone economy on external influences: international trade, the political situation in other countries, etc. Therefore, EU countries believe that small and medium-sized businesses are crucial for their future stability and economic development. It has been proven that the development of all regulatory acts by state authorities must take place with the first requirement of taking into account the interests of SMEs: changes to the regulatory and legal framework must take place annually on specified dates in order to facilitate their monitoring; all regulatory initiatives must undergo mandatory discussions

with all interested parties and the "SME Test" to identify negative impacts on them; in case of introduction of unpopular measures, mitigating measures in the form of transitional periods and exemption from reporting should be applied for small enterprises; maximum simplification of tax accounting; a collection of proposals on easing the administrative pressure on SMEs, with the aim of maximally reducing their expenses.

Keywords: state regulation, regulatory policy of the state, economic development, executive power, state priorities.

Постановка проблеми. В сучасний період все більше зростає необхідність приймати ефективні рішення в сфері державної регуляторної політики, що будуть сприяти швидкому відновленню економіки, з використанням сучасного економіко-математичного апарату та інформаційних технологій обробки даних. З іншої сторони, висока інтенсивність змін, що відбуваються та відсутність достовірної й актуальної статистичної інформації призводить до того, що ґрунтовні дослідження вітчизняних вчених з даного питання практично відсутні. Вивчення досвіду країн Європи в реалізації регуляторної політики є актуальним з декількох причин. По-перше, Європейський Союз є одним із найбільших торговельних партнерів України: питома вага товарообороту з ЄС у 2020 р. складала 40,7% від загального обсягу міжнародної торгівлі. По-друге, стратегічний курс про набуття повноправного членства у складі ЄС закріплений у Конституції України. Тому, економічна інтеграція та приведення національного законодавства до європейських норм є неминучими. По-третє, найшвидший спосіб для країни зі слабкою економікою перейти до траєкторії стійкого економічного зростання – це перейняти досвід адміністративної реформи та регуляторного управління.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сучасні економічні теорії в напрямку регуляторної політики здебільшого базуються на теоретичних розробках ХХ ст. та практичному досвіді їх застосування. Узагальненням цього наукового досвіду займалися як зарубіжні, так і вітчизняні вчені, зокрема: М. Бліні, Д. Грінеуей, І. Стюарт [1], а також К. Речка, В. Фещенко, Г. Шамборовський [2–4] та інші. На сьогоднішній день, загальноновизнаними фундаментальними економічними теоріями є: нове кейнсіанство, неокласична економічна теорія та сучасний інституціоналізм. Залишаючи за державою необхідність активного макроекономічного регулювання, дослідники сучасних економічних течій не ставили за мету усунення всіх недоліків функціонування ринку недосконалої конкуренції. Замість цього, держава повинна вживати заходи для покращення адаптивних властивостей всієї

системи за рахунок вирішення проблеми асиметричної інформації. Регуляторними інструментами в цій сфері на макрорівні є: ліцензування різних видів діяльності, контроль за якістю реклами та антимонопольне законодавство. На рівні суб'єктів господарювання асиметричність інформації усувається шляхом вільного доступу про діяльність економічних агентів для кожної фізичної та юридичної особи.

Головною особливістю наукових робіт сучасних неокласиків є розуміння того, що без втручання держави, механізми саморегуляції ринкової економіки не дозволяють уникати негативних проявів циклічного розвитку. Це відбувається через порушення принципів вільного ринку та конкуренції. Саме забезпечення вказаних інституційних основ й є головним завданням державного управління. При цьому, підприємницька діяльність та торгівля повинні обмежуватись мінімальним регуляторним втручанням. Окрім цього, досвід ХХ ст. показав, що економічна система, яка заснована на приватній власності та вільному ринку не має внутрішніх запобіжників щодо соціального захисту населення й тому є нестійкою. В умовах науково-технічного розвитку та зростання продуктивності праці, кожна держава отримує додатковий ресурс, який може бути спрямований на гарантування мінімального рівня життя. Саме тому, даний напрямок також є одним із головних пріоритетів неокласики в наші часи.

Метою роботи є аналіз сучасного теоретичного і практичного досвіду Європейського Союзу з формування та реалізації регуляторної політики на макрорівні, а також оцінка можливості застосування даного досвіду в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Саме малий та середній бізнес є найбільш динамічним, найшвидше адаптується до технологічних змін й є рушійною силою для прискореного впровадження інновацій в реальний сектор. Проте, світова глобалізація та міжнародний розподіл праці мають недоліки, які пов'язані з надмірною залежністю економіки Єврозони від зовнішнього впливу:

міжнародної торгівлі, політичної ситуації в інших країнах тощо. Тому, країни ЄС вважають, що малий та середній бізнес мають вирішальне значення для своєї майбутньої стабільності та економічного розвитку. В Законі ЄС «Smart Business Act» від 25.06.2008 р. визначено принципи європейської регуляторної політики [5]:

1. Держави зобов'язуються створювати умови для стимулювання розвитку малого та середнього підприємництва (МСП) на умовах їхньої прибутковості: популяризація підприємницької діяльності та самозайнятості серед молоді через систему загальної освіти; державна підтримка з передачі родинного бізнесу спадкоємцям; зменшення гендерного розриву в бізнесі та активне залучення до цього процесу іммігрантів через інститути наставництва.

2. В разі, якщо чесний підприємець не зміг запобігти банкрутству свого бізнесу, він якнайскоріше повинний отримати право для повторного відкриття МСП: формування позитивного іміджу другого шансу в бізнесі та інформування населення про завершення процедури ліквідації підприємства, якщо банкрутство не мало ознак шахрайства; повторна реєстрація МСП повинна передбачати всі інструменти державної підтримки, які передбачені для новостворюваних суб'єктів економічних відносин.

3. Розробка всіх регуляторних актів державними органами влади повинна відбуватися з виконанням першочергової вимоги про врахування інтересів МСП: зміни до нормативно-правової бази повинні щорічно відбуватися у визначені дати для того, щоб полегшити їх відслідковування; всі регуляторні ініціативи повинні проходити обов'язкові обговорення зі всіма зацікавленими сторонами та «Тест МСП» для виявлення негативного впливу на них; в разі запровадження непопулярних заходів, для малих підприємств повинні застосовуватись пом'якшувальні заходи у вигляді перехідних періодів та звільнення від подачі звітності; максимальне спрощення податкового обліку; збір пропозицій про пом'якшення адміністративного тиску на МСП, з метою максимального скорочення їх видатків.

4. Своєчасне та обов'язкове реагування державних регуляторних органів на потреби та запити МСП: мінімізація адміністративних зборів для реєстрації бізнесу та тривалості даної процедури; максимальне скорочення кількості видів діяльності, що потребують ліцензування та узгодження дозволів; обмеження участі мікропідприємств у наданні ста-

тистичної звітності не частіше одного разу на 3 роки; адміністрування всієї діяльності МСП повинно здійснюватися в рамках єдиної точки контактів з державними органами та за допомогою електронних засобів комунікації.

5. Сприяння участі МСП в державних закупівлях та повна адаптація державної політики до їх потреб: вільний доступ до інформації про можливості державних закупівель та прозорість вимог для всіх учасників ринку за допомогою веб-ресурсів; широке впровадження онлайн-інструментів для пошуку ділових партнерів та обміну досвідом; розподіл великих контрактів на лоти для можливості залучення МСП до їх виконання.

6. Сприяння МСП до залучення зовнішніх джерел фінансування своєї господарської діяльності, а також розвиток правового середовища, що передбачає своєчасне погашення дебіторської заборгованості інших кредиторів перед МСП: функціонування державних цільових фондів для підтримки МСП у пріоритетних галузях; розвиток європейського ринку венчурного капіталу за рахунок пільгового оподаткування прибутків від таких операцій; поширення програм мікрокредитування та створення фінансових інструментів для диверсифікації ризиків комерційних банків від кредитування МСП на базі Європейського Інвестиційного Банку.

7. Сприяння у доступі та можливостях роботи МСП на єдиному Європейському ринку товарів та послуг: усунення відмінностей у правах захисту споживачів в кожній країні; залучення МСП до обговорення стандартів функціонування єдиного ринку, а також зниження вартості доступу до цих стандартів для бізнесу, шляхом їх перекладу на всі мови та розміщення на веб-ресурси й популяризації; впровадження системи швидкого вирішення проблем на місцях їхнього виникнення; надання МСП консультаційних послуг, в тому числі, щодо захисту від недобросовісної конкуренції.

8. Допомога у підвищенні кваліфікації працівників МСП щодо запровадження нових форм інновацій у господарську діяльність: запровадження єдиної Європейської кваліфікаційної рамки (ЄКР), як системи ключових компетенцій для отримання освіти протягом всього життя; впровадження програми Леонардо да Вінчі професійного навчання персоналу.

9. Залучення МСП до вирішення екологічних проблем на вигідних для них умовах: використання в діяльності МСП системи

екологічного менеджменту, для досягнення цілей екологічної політики регіонів; створення фінансових стимулів для впровадження ресурсоефективних технологій та розвитку зеленого ринку у вигляді податкових пільг та субсидій.

10. Заохочення МСП до економічного зростання та розширення ринків збуту продукції: захист прав інтелектуальної власності та забезпечення правил чесної конкуренції; полегшення доступу до зовнішніх ринків шляхом скорочення адміністративних обмежень; сприяння наставництву великих компаній до виводу МСП на міжнародні ринки.

В порівнянні з аналогічними принципами державного регуляторного управління в Україні можна сказати, що між ними є принципова відмінність [6–8]. Доцільність, адекватність, ефективність, збалансованість, передбачуваність та прозорість – це загальні вимоги, які повинні супроводжувати процес прийняття будь-якого рішення державними органами влади, якщо виходити з того, що влада обслуговує інтереси суспільства й підзвітна йому. Однак, такі принципи, на відміну від країн ЄС, не містять конкретної мети, завдань, напрямів діяльності та критеріїв відповідальності регуляторних органів. Як наслідок, відбувається зосередження ресурсів на процесі ухвалення рішень, а не на практичних кроках, які сприяють зростанню ділової активності між суб'єктами господарювання через досягнення

конкретних поставлених цілей. На нашу думку, такий підхід є хибним й потребує удосконалення, з урахуванням зарубіжного досвіду.

Висновки. При розробці рекомендацій щодо обґрунтування заходів регуляторної політики на основі аналізу сучасних економічних теорій та досвіду європейського Союзу, ми будемо виходити з передумови про те, що ефективність державного управління в Україні залишається на низькому рівні, про що свідчать: поточний рівень соціально-економічного розвитку та темпи його зростання. Пропонується:

- державна боротьба з монополіями, зокрема, в енергетичному секторі через створення рівних умов для всіх учасників ринку;
- інструменти НБУ для монетарного регулювання інфляційних процесів слід доповнювати збалансованою бюджетною політикою Уряду України для недопущення неконтрольованого зростання грошової маси;
- вільний доступ всіх зацікавлених осіб до результатів господарської діяльності суб'єктів економічних відносин з метою усунення недоліків асиметричної інформації та залучення інвестицій в реальний сектор як за рахунок внутрішнього, так й зовнішніх ринків;
- спрощення системи ліцензування та кількості видів економічної діяльності, які її потребують, на основі вивчення досвіду країн західної Європи; мінімізація трансакційних витрат.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Стюарт И. Панорама экономической мысли конца XX столетия: В 2 т. / Под ред. Д. Гринэуэя, М. Блини, И. Стюарта. – СПб.: Экономическая школа, 2002. – 787 с.
2. Речка К. М. Основні напрями сучасної економічної теорії / К. М. Речка // Агросвіт. – 2014. – № 23. – С. 32–38. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/agrosvit_2014_23_7.
3. Фещенко В. М. Сучасні економічні теорії: навч. посіб. / В. М. Фещенко. – К.: КНЕУ, 2012. – 474 с.
4. Шамборовський Г. О. Розвиток кейнсіанства та відродження лібералізму в XX ст. / Г. О. Шамборовський // Інвестиції: практика та досвід. – 2013. – № 16. – С. 36–39. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ipd_2013_16_10.
5. 52008DC0394 Communication from the Commission to the Council, the European Parliament, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions – “Think Small First” – A “Small Business Act” for Europe {SEC(2008) 2101}. – Режим доступу: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:52008DC0394&rid=2>.
6. Закон України «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності» № 1160-IV від 11.09.2003 р. – Електронний ресурс: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1160-15#Text>.
7. Колупаєва І. В. Державна регуляторна політика: сутність та принципи формування / І. В. Колупаєва // Проблеми економіки. – 2013. – № 4. – С. 99–107. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pekon_2013_4_14.
8. Shmygol, N., Galtsova, O., Yelisyeyeva, O., & Belozertsev, V. (2021, November). Priority areas of state regulation of the industry in the context of sustainable development. In *IOP Conference Series: Earth and Environmental Science* (Vol. 915, No. 1, p. 012028).

REFERENCES:

1. Stuart I. Panorama of economic thought of the end of the XX century: In 2 volumes / Ed. D. Greenaway, M. Blyna, I. Stewart. – St. Petersburg: Economic School, 2002. – 787 p.
2. Rechka K. M. Main directions of modern economic theory / K. M. Rechka // *Agrosvit*. – 2014. – No. 23. – P. 32–38. – Access mode: http://nbuv.gov.ua/UJRN/agrosvit_2014_23_7.
3. Feshchenko V. M. Modern economic theories: teaching. manual / V.M. Feshchenko. – K.: KNEU, 2012. – 474 p.
4. Shamborovsky G.O. The development of Keynesianism and the revival of liberalism in the 20th century. / G.O. Shamborovsky // *Investments: practice and experience*. – 2013. – No. 16. – P. 36–39. – Access mode: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ipd_2013_16_10.
5. 52008DC0394 Communication from the Commission to the Council, the European Parliament, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions - "Think Small First" – A "Small Business Act" for Europe {SEC(2008) 2101}. – Access mode: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:52008DC0394&rid=2>.
6. Law of Ukraine "On the principles of state regulatory policy in the sphere of economic activity" No. 1160-IV dated September 11, 2003. – Electronic resource: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1160-15#Text>.
7. Kolupaeva I. V. State regulatory policy: essence and principles of formation / I.V. Kolupaeva // *Problems of economics*. – 2013. – No. 4. – P. 99–107. – Access mode: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pekon_2013_4_14.
8. Shmygol, N., Galtsova, O., Yelisyeyeva, O., & Belozertsev, V. (2021, November). Priority areas of state regulation of the industry in the context of sustainable development. In *IOP Conference Series: Earth and Environmental Science* (Vol. 915, No. 1, p. 012028).